

hazugság belső motívumaiként. Említésreméltóak azok a feleletek, melyek a második személy szerepét világítják meg. A nemes emberi tulajdonságok (szeretet, bizalom, barátság, emberismeret, intelligencia) a második személy részéről gátló tényezők gyanánt hatnak, míg a hiszékeny, buta emberek, vagy akik maguk is szívesen hazudnak, előmozdítják a hazugság keletkezését. — A hazugság elhárítására vonatkozó kérdésre is érdekes feleleteket adnak. Fiatalkorban a szigor, később a szeretet, jóság és megértés a hazugság ellen ajánlt legfőbb fegyverek.

A feleletek, a szerző szerint, nagyon jó útmutatóul szolgálnak a nevelés munkájában. Az eredményt a következő négy tételben foglalja össze: a) a nevelőnek fel kell ismernie a reális helyzetet, b) képessé kell magát tennie a hazugság elleni küzdelemre (nevelői lelkület kialakítása), c) preventív intézkedésekre van szükség mind az egyén, mint a társadalomra vonatkozóan, d) gyógyítani kell a hazugságot. A küzdelemben konzekvensnek, figyelmesnek kell lennie, melynek útját a szerző konkrét tanácsokkal jelöli meg.

Elismerésünk illeti a szerzőt a probléma világos és rendszeres összefoglalásáért, mely az erre vonatkozó irodalom bő ismeretével és felhasználásával történik és azért, hogy tapasztalatai és módszeresen kidolgozott ankét alapján élesen rávilágít a szükséges pedagógiai eljárásokra.

A szerző műve végén bibliografiát is ad, melyben a legfontosabb idevontatkozó munkákon (pl. Plaut, Stanley Hall, Baumgarten) kívül még a szerző figyelmébe ajánlunk két kiváló művet: Schultz: „Experimentelle Untersuchung über Lüge und Charakter“, megjelent a göttingeni „Untersuchungen zur Psychologie, Pädagogik“ hg. von N. Ach. Neue Folge 8. 1934.; a másik mű: Senne: „Le mensonge et le caractère“. Páris, Alcan.

Békési Gizella.

Jablonkay Géza: Gyermeknapló. Gyermekfigyelési feljegyzések. I. Rész. Budapest, 1935. „Kisdednevelés“ kiadása. 86. lap.

Amint a szerző vallomásából kiderül, Nagy László és Ranschburg Pál hatására kezdett pszichológiával foglalkozni. Az ő ösztönzésükre kezdte meg naplószerű feljegyzéseit gyermekeiről, majd később unokáiról. Feljegyzéseiben eleinte nem vezette egységes szempont, de később Kenyeres Elemér irányítása szellemében átdolgozta a 30 év előtt összegyűjtött adatokat, amelyek most már a gyermeki beszéd fejlődésére vonatkozó gondolatok adják meg az egység és a határozott cél után való törekvés jellegét.

E füzet, mely munkájának első része, tartalmazza gyermekeire (Géza és Patta) vonatkozó megfigyeléseit és a fejlődő gyermeki lélek időrendben következő megnyilatkozásait, születéstől kezdve 17, illetőleg 15 éves korig. Rendes napi feljegyzéseket ad az egyik gyermeknél 7 évig, a másiknál 2–7-ig. A fejlődés későbbi adatait visszaemlékezés útján közli, mely munkában a gyermekek rajzai, játéka, agyagmunkái voltak segítségére. Tanulmányából fontos tanulságokat meríthetünk a gyermek testi és különösen erkölcsi fejlődésére vonatkozólag, pl. beszámol az első hazugság fellépésének idejéről, a gyermek szociális viselkedéséről (szeretet, irigység) stb., megfigyeli a kifejezőkészség (rajz) fejlődését, a gyermek érdeklődési körét olvasmányait. Emlí-

tésre méltó megjegyzése az egyik gyermeknek, hogy csak olyant szeret olvasni, amit el is játszhat. (Több megegyező adat esetén a gyermeki olvasmányokkal foglalkozó pszichológus hasznosíthatná.) — Kiegészítésként egy kísérletet is közöl a szerző: megvizsgálja, hogy mire emlékezik vissza a „két gyerek“ 25 év múlva. Tanulmánya végén összefoglalja a mozgás, figyelem, érdeklődés, érzésvilág stb. fejlődésének adatait pontos fejlődési időrendben.

Munkásságának értékét növeli az a körülmény, hogy hazánkban még kevés ilyenirányú kísérlet történt. A könyv igazi értékét akkor fogja elnyerni, ha minél többen bekapcsolódnak e munkával megindult törekvésbe, mert mind a pedagógia, mind pedig a pszichológia akkor hasznosíthatná tökéletesebben e feljegyzéseket, ha sok gyermeknapló állana rendelkezésére. A külföldi irodalom is sok értékes adattal szolgál, de csak a hazai feljegyzésekből alakíthatja ki a pszichológia a *típusosan magyar gyermek* lelkirajzát.

Békési Gizella.

Oswald Kroh: Psychologie der Oberstufe. Beitrag zur Reform der Bildungsarbeit. 3—4., javított és bővített kiadás. Hermann Beyer & Söhne, Langensalza, 1933. Kis 8-r., 356 l. Ára füzve 6.60, papírkötésben 7.30, vászonkötésben 8.— M.

A tübingiai professzornak ez a műve nem kevésbé népszerű (1—2. kiadása néhány hónap alatt elfogyott), mint a 9—10. kiadásában közkézen forgó s a 6—10 éves kor lelki rajzát nyújtó *Psychologie des Grundschulkindes* című könyve. Az előttünk fekvő mű a német népiskola felső tagozata szempontjából a 10—14 éves kor lelki strukturáját ábrázolja, ennél fogva nagy haszonnal forgathatják a magyar polgári iskola tanárai.

A szerző az iskolai munka szemszögéből vizsgálja a lelki jelenségeket.

A mű bevezető része a gyermeklélektan pedagógiai feladatát és jelentőségét tárgyalja. Feladatát a művelődési munka lehetőségeinek és határainak a megállapításában jelöli meg. Jelentősége abban áll, hogy az iskolai munka számára lehetséges és lehetetlen, hasznos és hasznavehetetlen, elevenen ható és közömbös eszközöket és módokat különböztet meg; természeténél fogva pedig nem tartozik feladatai közé, hogy határozott szabályokkal, pontos körülírásokkal és meghatározásokkal azt nyújtsa, aminek minden körülmények között lennie kell. Ha a pedagógiai haladás számára lehetséges és járható utakat jelöl ki, azt pedagógiai felelősségének tudatában teszi; de a nyitvahagyott utak sokfélesége megőrzi az erőszaktól, az egyoldalúságtól és a káros doktrinerizmustól.

A szerző könyvének főrészét, a 10—14 éves életkor lélektanát két fejlődési szakaszra osztja; az első a *lelki érédes megindulása előtti időszak*, a második a *lelki érédes megkezdésének állapota*. Mindkét fejlődési fokban azon pedagógiai jelentőséggel bíró lélektani mozzanatokot emeli ki, amelyek szimptomatikus érvényűek. A vizsgálódásnak ez a módja egyrészt függetleníti a szerzőt egy tárgyalási sémától, másrészt lehetővé válik az előadásnak a lényeges fejlődési mozzanatokra való redukálása. A pedagógiai szempontok hangsúlyozása nem a megszokott értelemben történik, nem csupán a lélektan használhatóvá tételét jelenti a pedagógia számára, hanem a gyakorlati pedagógusnak lehetőséget nyújt arra, hogy megfigyeléseit és tapasztalatait kiegé-